

Innspill til statsbudsjett 2024

*Sabima er paraplyorganisasjon for
de biologiske foreningene i Norge.
Vi jobber for å stanse tapet av naturmangfold.*

Naturkrisepakken

Den 19. desember 2022 fikk verden en sterk Naturavtale. Det er en skikkelig seier for naturen! Sabima ser frem til spennende og gode prosesser for å forankre målene i Naturavtalen i Norge. Vi forventer en fremoverlent regjering som sikrer en bred enighet på Stortinget, etter en solid forankring i sivilsamfunnet, næringslivet og sektorene. Denne avtalen er et springbrett for å sikre naturen for framtiden!

Den norske naturen er mangfoldig og rik. Vi har et ansvar for at menneskelig aktivitet ikke forringer naturen. Dessverre forsvinner det i dag dyr, planter og sopp fra naturen både i Norge og andre steder i verden i et langt raskere tempo enn før, og den største trusselen er arealendringer. I tillegg trues mange arter av klimaendringer, fremmede arter, forurensning og overhøsting.

Vi trenger en rik natur for at den skal fungere godt. En rik natur gir oss en rekke økosystemtjenester som vi er helt avhengige av, slik som ren luft, rent vann, flomvern og insekter som pollinerer matplanter. En mangfoldig natur er også vår beste forsikring mot framtidige endringer og for å sikre tilstrekkelig tilgang på mat.

Statsbudsjettet for 2024 må gjenspeile den situasjonen vi står i nå. Med den nye, internasjonale Naturavtalen har vi fått en sterk internasjonal og nasjonal erkjennelse av at natur og klima må løses sammen, og at det haster. Dette legger til rette for en stor satsing på natur – i alle sektorer, på alle forvaltningsnivåer, og for næringslivet.

For å stanse tapet av naturmangfold må regjeringen gjøre følgende:

- Vedta et nasjonalt mål om arealnøytralitet på vei mot naturpositivitet: mål om null netto tap av natur, og sikre sterke virkemidler, tiltak og indikatorer som sørger for effektiv måloppnåelse på alle forvaltningsnivå.
- En kunnskapsbasert forvaltning av naturen krever bedre oversikt. Vi ber regjeringen velge en ambisiøs linje for utarbeidelse av naturregnskap som er forvaltningsrelevant for norske kommuner og at regjeringen styrker arbeidet med å sikre god tilstand norske økosystemer og naturtyper.
- Sikre finansiering for å nå målet om å verne 30 prosent representativ natur innen 2030.
- Straks følge opp målet om å restaurere 30 prosent ødelagt natur innen 2030
- Kampen om arealene foregår i stor grad lokalt i kommunene i Norge. 83 prosent av landarealet vårt forvaltes av kommunen. Vi ber regjeringen styrke kommunens kompetanse og kapasitet i tråd med de ansvarsoppgaver som tillegges, i tråd med anbefalinger fra OECD.
- Det aller beste klimatiltaket er å stoppe nedbyggingen av natur og i tillegg restaurere de områdene vi har ødelagt – vi ber regjeringen om å iverksette tiltak for å innfri våre klimaforpliktelser i skog- og arealbrukssektoren som offensive og samtidig sikrer god økologisk tilstand i naturen.

Naturkrisepakken - 2 milliarder til naturen

Arealnøytral på veien mot naturpositiv: Naturregnskap – mindre konflikt, raskere måloppnåelse: 110 mill.
Stortinget må sette mål om arealnøytralitet på vei mot å bli naturpositive i 2030, og vedta mekanismer som sikrer mer natur. Regjeringen jobber med å utarbeide et naturregnskap. Vi mener at arbeidet må holde et høyt tempo og at det blir avgjørende at det blir et system som er anvendelig helt ned på enkeltsaksnivå. Et naturregnskap som gir økt kunnskap om natur vil dempe konflikter, øke forutsigbarhet, effektivisere beslutningsprosesser, spare ressurser og være bra for investorer, beslutningstakere, planleggere, utbyggere og innbyggere.

Kunnskap om naturen 411 mill.

Det er stort behov for å styrke kunnskap om naturmangfoldet. Vi trenger en sterkere økosystembasert overvåking for å vurdere økologisk tilstand på tvers av overvåkingsprogrammer og tema. Det må etableres ny overvåking av økosystemer med store kunnskapshull (kyst og våtmark). Vi ser sterkt behov for utvikling av infrastruktur for overvåkingsdata med andre relevante data fra ulike kilder (økologisk grunnkart, satellittdata mv.). Det trengs et økt kartleggingstempo i økologisk grunnkart. Vi trenger oppfølging av lange tidsserier og mer følgeforskning til overvåking av økologisk tilstand og økosystemfunksjoner

Sterke naturkommuner: Natursats, kommunedelplan natur, økt kapasitet og planvask: 495 mill.

Kommunene har en helt sentral rolle i å ta vare på naturen. Det er behov for et kunnskapsløft for naturmangfold i kommunene ved å etablere et «Natursats»-program. Midler til å utarbeide kommunedelplaner for naturmangfold må økes – kun 20 prosent av kommunene har en slik plan. Det må øremerkes midler til natur- og klimakapasitet i kommunen. Kommunene må pålegges å revidere reguleringsplaner, så de er oppdatert etter gjeldende naturmål og krav – kort sagt utføre en «planvask».

Restaurere 30 prosent av ødelagt natur: 369 mill.

Norge skal ifølge naturavtalen restaurere 30 prosent av ødelagt natur innen 2030. Det er imidlertid ikke laget en plan for hvordan målet skal nås, og etter Sabimas beregninger ville 15 prosent koste i størrelsesorden 50 milliarder kroner. Sabima mener vi trenger en offisiell definisjon av 'forringet natur', oversikt over omfanget fordelt på ulike naturtyper, og at lovverket revideres slik at det er mulig å restaurere natur på privat grunn og sikre at det ikke ødelegges på nytt. Vi trenger også en langt sterkere organisering av naturrestaurering i Norge, mer forskning på restaureringsmetodikk og en finansieringsplan.

30 prosent vern: 372 mill.

Regjeringen må følge Naturavtalen og sette et nasjonalt mål om å verne et representativt utvalg av norsk natur innen 2030. Det må utarbeides en forpliktende plan for hvordan vernet skal gjennomføres, og det må bevilges ressurser til å gjennomføre verneprosesser og utbetale erstatninger der det er relevant.

Fremmede skadelige arter: 55 mill.

Fremmede arter er en av fem hovedtrusler mot verdens naturmangfold, og det er et økende problem. Et av de viktigste tiltakene for å hindre skader fra fremmede arter er tidlig innsats for å hindre at fremmede arter introduseres og etableres. Det er stort behov for å utarbeide flere handlingsplaner for fremmede skadelige arter det må settes inn sterk innsats på gjennomføring av tiltaksplanen for fremmede arter. Summen for tilskuddsordningen for å bidra til måloppnåelse for tiltaksplanen må også øke betraktelig.

God tilstand i hele naturen: Myr – skog – hav - kulturlandskap – vann og vassdrag: 242 mill.

Ved siden av vern og restaurering har Naturavtalen også krav om at i *all* natur skal tapet stanses og reverseres. Det er i den forbindelse vi mener det er avgjørende med et nasjonalt mål om arealnøytralitet – null netto tap av natur, frem mot et mål om naturpositivitet. Det må måles gjennom et naturregnskap, som må inneholde minst tre kartlag: arealregnskap, økologisk tilstand og økosystemtjenester. Stat, fylker, kommuner og sektorer må gjøres ansvarlig for å ha sine naturregnskap i balanse. For hvert økosystem er det ulike utfordringer, og i vårt innspill til statsbudsjett adresserer vi forslag til tiltak og som vil bidra til å bedre tilstanden for disse.

Endringer i utgifter	Mill.kr
Kap. 1400 Klima- og miljødepartementet	
post 01 Driftsutgifter	20
post 21 Spesielle driftsutgifter	65
post 70 Frivillige klima- og miljøorganisasjoner samt klima- og miljøstiftelser	10
Kap. 1410 Kunnskap om klima og miljø	
post 21 Miljødata	126
post 23 Mareano	7
post 50 Grunnbevilgninger under Norges forskningsråd til miljø	7
post 51 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd	357
post 70 Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene	9
Kap. 1411 Artsdatabanken	
post 01 Driftsutgifter	8
post 21 Spesielle driftsutgifter	10
post 70 Tilskudd til arter og naturtyper	12
Kap. 1420 Miljødirektoratet	
post 01 Driftsutgifter	4
post 21 Spesielle driftsutgifter	171
post 31 Tiltak i verneområde og annan natur, inkludert restaureringstiltak	40
post 32 Statlege tileiningar, vern av naturområde	352
post 60 Tilskudd til ivaretagelse av naturmangfold i kommuneplanlegging	50
post 61 Tilskot til klimatiltak (Naturesats)	145
post 77 Diverse organisasjoner og stiftelser med mer	3
post 80 Tilskot til tiltak for å ta vare på natur	162
Sum endringer utgifter	1 538
Kommunal- og distriktsdepartementet	
Kap. 571, ny post Rammetilskudd til kommuner	300
Sum endringer utgifter	300
Kunnskapsdepartementet	
Kap. 222, post 01. Statlege skular og fjernundervisningstenester drift	10
Kap. 226, post 22. Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa, vidareutdanning	20
Kap. 272, post 52. Tiltak for internasjonalisering og høgare utdanning	10
Sum endringer utgifter	40
Landbruks og matdepartementet	
Kap. 1150, post 50. Utvalgte kulturlandskap og pollinatorhandlingsplan	133
Kap. 1150, post 77. Utviklingstiltak. Underpost 77.12 Tilskott til frøavl m.m.	2
Kap. 1150, post 74. Vannmiljøtiltak under regionalt miljøprogram	49
Kap. 1149, post 71. Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket til drift i vanskelig terreng	-15
Kap. 1149, post 73. Tilskudd til skog-, klima- og energitiltak	-36
Kap. 1150, post 50. Tilskudd til veibygging og drift i bratt og vanskelig terreng	-24
Kap. 1150, post 50. Metodeutvikling og kartlegging av gammelskog	20
Sum endringer utgifter	129
Finansdepartementet	
Kap. 1620, post 01. Driftsutgifter Statistisk sentralbyrå	35
Sum endringer utgifter	35
Totalt innspill Sabima endring i utgifter	2 062

Innhold

Naturkrisepakken.....	1
Naturkrisepakken - 2 milliarder til naturen	2
Regjeringens klimastatus og plan: Skog- og arealbrukssektoren.....	5
Arealbruk – arealnøytralitet og naturregnskap	6
Naturavtalen: arealnøytral på veien mot naturpositiv	6
Naturregnskap.....	6
Kunnskap om naturen.....	8
Miljødata	8
Artsdatabanken.....	9
Trua arter og naturtyper	11
Forskning.....	12
Utdanning 50 mill.	13
Sterke naturkommuner.....	14
Ta planvasken!	14
Økt kompetanse og kapasitet på klima og natur i kommunene	14
Natursats.....	14
Kommunedelplaner naturmangfold.....	15
Restaurering av forringet og ødelagt natur	16
Vern av sårbar natur	17
Skogvern	18
Fremmede skadelige arter	19
God økologisk tilstand i økosystemene	21
Landbruks- og matdepartementet: miljøvennlig skogbruk	21
Vannforvaltning	22
Livet i havet.....	24
Myr og annen våtmark.....	25
Insekter og kulturlandskap.....	27
Miljø- og naturfaglige organisasjoner	28

Regjeringens klimastatus og plan: Skog- og arealbrukssektoren

Vi gleder oss over at klimastatus- og plan har kommet, og mener det vil være et viktig verktøy for å innfri Norges klimamål. Tiltakene som foreslås i Klimaplanen på natur/arealer er imidlertid mangelfulle, tatt i betraktning framskrivningene som indikerer at Norge ligger an til å få et samlet, årlig nettoutslipp i skog- og arealbrukssektoren (LULUCF) på 6,7 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i perioden 2021-2025. Sabima etterspør konkrete tiltak i Klimaplanen for å sikre en robust natur som del av løsningen på klimakrisen. Vi foreslår å inkludere arbeid med arealnøytralitet og stille strengere krav i arealplanlegging.

Sabima mener det er avgjørende at klimaplanen inneholder en tydeligere og strengere politikk på hvordan natur og klima henger sammen, og er avhengig av hverandre. I april 2022 overleverte OECD sin [gjennomgang av Norges klima- og miljøpolitikk](#) til Regjeringen. I rapporten peker OECD på at Norge er et foregangsland når det gjelder å bytte til elbil og å investere i regnskogbevaring. Men når det gjelder natur og forbruk av arealer her hjemme, sier OECD at vi har stort forbedringspotensial, og anbefaler blant annet å innføre arealnøytralitet, styrke kompetanse og kapasitet i kommunene og sektorene og verne mer natur.

Forslag til tiltak – som også må ha en tallfestet utslippseffekt/utslippsberegnes. Ellers mener Sabima at alle tiltakene foreslått i vårt statsbudsjettinnspill vil bidra positivt for å tette utslippsgapet i skog- og arealbrukssektoren. Det er viktig at klimamålene og naturmålene sees i sammenheng.

- Fastsette mål om arealnøytralitet på veien mot naturpositivitet, og sikre at den viktigste naturen ikke bygges ned gjennom streng praktisering av tiltakshierarkiet.
- Gjennomføre et strengt forbud mot nedbygging av myr, som er verdens mest karbonrike naturtype på land.
- Restaurere 30 % forringet natur. Mangedoble restaureringen av myr og annen våtmark, og prioritere annen karbonrik natur som skog, ålegraseng, naturbeiteeng og taeskog.
- Gjøre alvor av å fase ut torv i hagejord gjennom avgifter og investering i produktutvikling som baserer seg på råstoffer fra sirkulærøkonomien. Torv er ødelagt myr!
- Stanse subsidiering av gjødsling i skog, i hvert fall til vi har *omforent* faglig kunnskap om de faktiske effektene på jordboende sopp og deres bidrag til karbonlagring i jord.
- Stanse subsidiering av skogsbilveier, og vri subsidiene til å omstille skognæringen til et moderne fleralderskogbruk.
- Stille krav om mer lukket hogst, især på arealer som aldri tidligere har vært flatehogd.
- Oppgradere dagens veinett i stedet for å bygge nye motorveier.
- Si nei til all utbygging av fornybar energi som ødelegger skog, myr og lite berørt natur, og satse på fornybar energi som kan legges til allerede utbygde områder.
- Ferdigstille naturregnskap og stille krav om naturregnskap i alle kommuneplaner, med blant annet oversikt over utbyggingsplaners påvirkning på karbonrik natur.
- Gode tilskuddsordninger, som natursats og klimasats som innretter seg mot effektive tiltak lokalt.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen snarlig legge fram en plan for hvordan vi skal oppfylle målet om netto null utslipp årlig mot 2025 og negative utslipp senest fra 2026 i skog- og arealbrukssektoren, og hvordan disse tiltakene skal iverksettes på ulike beslutningsnivåer.
- De ønskede utslippskuttene må brytes ned for å vise hvilke tiltak som allerede gjøres og hvilke mål som finnes for hver enkelt sektor.
- Klimastatus og –plan må legges fram til behandling i Stortinget, i likhet med de andre budsjettproposisjonene, i stedet for å være et vedlegg

Arealbruk – arealnøytralitet og naturregnskap

Arealendringer er den største trusselen mot naturmangfold. Ni av ti arter på rødlista trues av arealendringer. Fremfor å bygge ut mer natur, må vi gjenbruke og fortette allerede utbygde arealer og restaurere ødelagt natur.

Naturavtalen: arealnøytral på veien mot naturpositiv

Den 19. desember 2022 fikk verden en sterk Naturavtale gjennom Konvensjonen for biologisk mangfold (CBD). Sabima forventer at avtalen blir fulgt opp med en tydelig, sektorovergrepene handlingsplan som vedtas i første halvdel av 2024. Naturavtalen har tydelige, tallfestede mål for restaurering og vern. Målene for «resten» av naturen er ikke like eksplisitte, men sier likevel at vi skal stanse og reversere tapet av all natur.

Norge må sette et nasjonalt mål om arealnøytralitet på veien mot naturpositiv, med mål om null netto tap av natur. Arealnøytralitet oppnås ved å sette bindende krav om å oppnå god tilstand i økosystemene ved å følge rekkefølgebestemmelsen unngå, gjenbruke, restaurere og kompensere natur. Målet mot 2030 må være å bli naturpositiv.

For å måle oppnåelse må regjeringen levere et naturregnskap og naturbudsjett årlig, i forbindelse med statsbudsjettet. Det må vise hvilke tiltak som iverksettes for å innfri målene i naturavtalen, for å bevare og reparere naturen. Den årlige rapporteringen må også vise hvilken tilstand naturen er i – og konsekvensene statsbudsjettet vil ha på tilstanden det neste året/årene frem mot 2030 og 2050.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen fastsette mål om arealnøytralitet – null netto tap av natur, i behandling av handlingsplan for naturmangfold, og utarbeide mekanismer som sikrer at Norge blir arealnøytralt innen 2025 og naturpositiv innen 2030.
- Stortinget ber regjeringen legge frem et nasjonalt naturregnskap og naturbudsjett for Stortinget årlig.

Naturregnskap

Kap. 1400 post 01 drift: 10 mill. for ledelse og utarbeiding av naturregnskap

Kap. 1410 post 21 miljødata: 65 mill. til utarbeidelse av innhold i naturregnskap

Kap. 1620 post 01 driftsutgifter: Statistisk sentralbyrå: 35 mill. til utarbeidelse av statistikkgrunnlag for økosystemregnskap

Totalt til naturregnskap 110 mill

Som grunnlag for naturregnskap i Norge, og oppdatering av Nasjonalt program for offisiell statistikk, har Miljødirektoratet og SSB sendt et budsjettinnspill om økosystemregnskap til Klima- og miljødepartementet og Finansdepartementet. Miljødirektoratet og SSB vil samarbeide om å utvikle økosystemregnskap, med arealregnskap, regnskap for økologisk tilstand og regnskap for økosystemtjenester. SSB vil ha ansvar for å rapportere til Eurostat.

Vi foreslår at det bevilges 100 mill. over fire år til å utvikle økosystemregnskap, fordelt på 35 mill. til SSB og 65 mill. til Miljødirektoratet.

Etterspørselen etter et naturregnskap er økende, fra kommuner, næringsliv og forvaltningen. Et hurtig tempo på utarbeidelse av naturregnskap vil være en stor fordel. En lang rekke kommuner og fylkeskommuner har vedtatt å bli arealnøytrale, næringslivet jobber med naturrisiko, og med Naturavtalen ligger det an til at mål om null netto tap av natur og naturpositivitet blir den nye måleenheten. Da er vi avhengig av oversikt over naturen, ned på enkeltsaks-nivå. Et av Norges nasjonale mål for naturmangfold er å sikre god tilstand i naturen. Arbeidet med system og virkemidler for god økologisk tilstand i økosystemene og naturtyper må forseres. Dette er i tråd med Hurdalsplattformens mål: «Utvikle gode metoder for hvordan man fører naturregnskap, der ulike naturtyper vektas i tråd med deres naturverdi».

Et naturregnskap og økt kunnskap om natur vil dempe konflikter, øke forutsigbarhet, effektivisere beslutningsprosesser og være bra for investorer, beslutningstakere, planleggere, utbyggere og innbyggere.

Klima- og miljødepartementet har satt i gang arbeidet med å utvikle gode metoder for hvordan en fører naturregnskap. I 2024 må arbeidet trappes opp betraktelig, og Sabima støtter Miljødirektoratets anbefaling om å jobbe ut fra mål om å utarbeide et naturregnskap som er forvaltningsrelevant ned på kommunenivå. Sabima anbefaler å utvikle økosystemregnskaper som kan understøtte forvaltning av natur ned på lokal skala, som er i samsvar med FNs standard, og møter rapporteringskrav fra Eurostat.

Sabima støtter Miljødirektoratets anbefaling om at en nasjonal satsing bør omfatte:

1. Utvikling av et kartfestet arealregnskap som gir god arealstatistikk til bruk på nasjonalt og kommunalt forvaltningsnivå og grunnlag for internasjonal rapportering
2. Utvikling av tilstandsregnskaper som gir grunnlag for forvaltning av natur på nasjonal, kommunal og lokal skala og internasjonal rapportering. For å etablere slike regnskaper er det behov for å
 - a. Utvikle indikatorer for tilstand iht. krav fra Eurostat
 - b. Vurdere løsninger for å ta i bruk eksisterende data fra fagsystemet for økologisk tilstand i et tilstandsregnskap som er konsistent med EUs arealtypeinndeling
 - c. Utrede muligheter for videreutvikling av fagsystemet slik at det gir data som understøtter forvaltning av natur på kommunal og lokal skala
3. Utvikling av regnskap for økosystemtjenester som gir grunnlag for forvaltning av natur på nasjonal, kommunal og lokal skala og innfrir kravene til internasjonal rapportering. For å etablere et slikt regnskap er det behov for å
 - a. Utvikle indikatorer for økosystemtjenester iht. krav fra Eurostat (herunder vurdere mulige forbedringer)
 - b. Komplettere regnskapet for økosystemtjenester (herunder vurdere økonomisk verdsetting av tjenestene)

Kunnskap om naturen

Forvaltningen av natur i Norge skal være kunnskapsbasert, og det er derfor avgjørende med god innhenting, sammenstilling og tolkning av kunnskap, at kunnskapen gjøres anvendbar og forvaltningsrelevant, og at det bygge opp gode kunnskapssystemer, inkludert overvåkningssystemer.

Kunnskap om naturen	endring mill. kr
Miljødata	85
Artsdatabanken	35
Trua arter og naturtyper	50
Forskning	206
Utdanning	50
Sum	426

Miljødata

Kap. 1410, post 21. Generell miljøovervåking 20 mill.

Kap. 1410, post 21. Økologisk grunnkart 30 mill.

Kap. 1410, post 21. Økologisk tilstand 12 mill.

Kap. 1410, post 21. Sentrale kunnskapsverktøy hos Artsdatabanken 5 mill.

Kap. 1410, post 70. Nasjonale oppgaver hos miljøinstituttene 9 mill.

Totalt til miljødata 85 mill

Generell miljøovervåking 20 mill.

Sabima mener det er svært viktig å ta vare på lange tidsserier, *samtidig* som man etablerer ny overvåking av økosystemer der det er lite kunnskap, slik som for eksempel kyst og våtmark og flere artsgrupper. Det må legges økonomisk til rette for at Miljødirektoratet kan starte nye overvåkingsprogrammer uten at det går ut over ressurser til å ta vare på eksisterende og lange tidsserier, som er særlig verdifulle i kraft av sin lange historikk.

Det må også sikres god koordinering mellom overvåkingsprogrammene, samordning av innsamling av prøver, og bruk av lokaliteter på tvers av overvåkingsprogrammer for å sikre en økosystembasert overvåking. Det må opparbeides kunnskap om forholdet mellom økologisk tilstand og samlet belastning av påvirkningsfaktorer, og mangelen på solid infrastruktur for overvåkingsdata på tvers av overvåkingstemaer og programmer må utbedres. God koordinering av overvåkingsdata på tvers av programmer er nødvendig for å identifisere og gjennomføre effektive forvaltningstiltak.

Økologisk grunnkart 30 mill.

I anmodningsvedtak (2015-2016: 678) ber Stortinget regjeringen «*styrke arbeidet med et økologisk grunnkart for Norge med naturtyper, arter og landskapstyper*», noe som gjentas i den norske handlingsplanen for naturmangfold. I 2020 ble en [kartportal for økologisk grunnkart](#) lansert. Miljødirektoratet jobber nå etter en strategisk plan for økologisk grunnkart (2022–2026), som legger opp til større innsats for å lage heldekkende kart av Norge med miljøinformasjon og at det skal utvikles standardiserte, anerkjente kartleggingsmetoder til bruk i konsekvensutredninger. Kartleggingsmetodikken er også under revisjon.

De første årene etter oppstart i 2015 økte bevilgningene betydelig, men har stagnert siden 2019 og fremdriften er altfor langsom. Ved behandlingen av naturmangfoldmeldingen mente Energi- og miljøkomiteens flertall at «*det bør ferdigstilles et økologisk grunnkart for Norge med naturtyper, arter og landskapstyper innen utgangen av 2025.*» Fortsatt er bortimot tre av fire verdifulle naturområder i Norge ikke festet til kart, som betyr at vi ennå ikke har det kunnskapsgrunnlaget som trengs. Det er også fortsatt behov for en enda klarere styring av arbeidet slik at det prioriterer kvalitetskartlegging av de mest verdifulle områdene, slik Stortinget har bestilt.

I tillegg til å sette oss i langt bedre stand til å ta vare på naturen, vil et heldekkende økologisk grunnkart over verdifull natur bidra til å redusere konflikter, forsinkelser og kostnader i utbyggingssaker. Også utbyggerne ser store fordeler av et økologisk grunnkart. Derfor ba Sabima sammen med 17 andre organisasjoner i industri, kommunesektor, primærnærings, øvrig næringsliv samt miljø- og friluftslivsorganisasjoner klima- og miljøministeren i 2015 om et kunnskapsløft for naturen. Arbeidet fikk raskt bred politisk oppslutning.

Økologisk tilstand 12 mill.

Sabima foreslår at det opprettes en ny, varig bevilgning til formålet *følgforskning av økologisk tilstand og økosystemfunksjoner*. Dette inkluderer blant annet utvikling av økosystembasert overvåking, dynamiske modeller, og testing av ny metodikk. Følgforskning er nødvendig for å kunne analysere og finne årsaker til de endringer som skjer, samt utvikle og teste nye overvåkingsmetoder over tid mot eldre, etablerte metoder. Dette er særskilt viktig i en tid hvor klimaendringer, inkludert effekter som oppvarming, havforsuring, inntog av nye arter og sykdommer, vil påvirke «baseline» for miljøtilstand, samt økosystemfunksjoner og -tjenester.

Det er behov for å videreutvikle og ferdigstille alle indikatorene for fagsystem for økologisk tilstand og fastsette mål for tilstand, og utvikle virkemidler. Dette i tråd med stortingsvedtak og mål vedtatt gjennom behandlingen av *Natur for livet – handlingsplan for naturmangfold* i 2016.

Fagsystemet for økologisk tilstand bør videreutvikles til å fungere som et verktøy og kunnskapsgrunnlag til avveininger i lokal arealforvaltning, blant annet av kommuner og sektorer. Et system for lokal bruk må henge tett sammen med fagsystem for økologisk tilstand, men den lokale tilnærmingen kan også etter detaljert protokoll støtte seg på tilleggsindikatorer fra lokale registreringer samt konkret kunnskap om påvirkninger, såkalte støtteparametere på tilsvarende måte som for vannforekomster etter vannforskriften. Lokal bruk trenger også relevante indikatorer relatert til restaurering av natur. Målet er at kunnskapen om økologisk tilstand kan fremstilles i naturregnskapet.

Sentrale kunnskapsverktøy hos Artsdatabanken 5 mill.

Artsdatabanken vedlikeholder og videreutvikler en rekke essensielle verktøy for den kunnskapsbaserte forvaltningen av norsk natur, som systemet Natur i Norge (NiN), Økologisk grunnkart og Artskart. Særlig stort er behovet for utvikling av ny versjon av *Artskart*, som er portalen for stedfestet kunnskap om arter fra alle kunnskapsinstitusjoner i Norge, men som ikke har vært oppgradert på mange år – og som trenger blant annet bedre statistikkfunksjoner, mer moderne og avanserte kvalitetssikringsrutiner, bedre søke- og filteringsmuligheter og annen funksjonalitet.

Nasjonale oppgaver hos miljøinstituttene 9 mill.

I den videre oppbyggingen av en kunnskapsbasert naturforvaltning, og ikke minst implementering av ny nasjonal handlingsplan for å følge opp Naturavtalen, er det behov for mer innsats hos NINA, NIVA og NIBIO i å gi rådgivning til miljøforvaltningen og delta i viktige internasjonale prosesser. Det er viktig at disse sentrale miljøinstituttene har rom for å ha svært erfarne fagfolk ansatt og at deres mulighet til å levere utredninger til forvaltningen ikke begrenses av andre prosjekter.

Artsdatabanken

Kap. 1411, post 01. Øke med **8 mill.** til å styrke Artsdatabankens permanente oppfølging av vesentlig økt oppgaveportefølje over tid.

Kap. 1411, post 21. Øke med **10 mill.** til å styrke arbeidet med grunnleggende kunnskaps- og datasystemer for forvaltningen av norsk naturmangfold.

Kap. 1411, post 70. Øke med **12 mill.** til mer tilskudd til Artsprosjektet og frivillig artskartlegging

Totalt til artsdatabanken 30 mill

Forvaltningen av norsk natur skal være kunnskapsbasert, og en rekke lover og fornuftig ressursbruk tilsier at det er klokt å basere beslutninger på og investere i god kunnskap. Det gjelder ikke minst der hensyn til naturmangfold medfører begrensninger på utbygging av infrastruktur og energianlegg samt næringsutøvelse som skogbruk, akvakultur, energiproduksjon, bruk av fremmede arter m.v.

Artsdatabanken spiller en nøkkelrolle i å fremstille, sammenstille og kvalitetssikre essensiell kunnskap, men har fått stadig flere oppgaver uten at ressursene har økt tilsvarende. Det kreves en betydelig økning i tildelingen om Artsdatabanken fortsatt skal kunne levere lett tilgjengelig, pålitelig og nøytral kunnskap om norsk natur av høy nok kvalitet og innenfor de fristene som er gitt av Stortinget.

Vi foreslår 8 mill. mer til å styrke innsatsen på følgende områder (post 01):

- Artsdatabankens fagstab som arbeider med rødlistelister, fremmedartslistelister, NiN, Økologisk grunnkart, Artskart, taksonomi med videre. Alle disse oppgavene er viktige, men konkurrerer om en begrenset kapasitet i Artsdatabankens stab.
 - Særlig stort er behovet for utvikling av ny versjon av *Artskart*, som er portalen for stedfestet kunnskap om arter fra alle kunnskapsinstitusjoner i Norge, men som ikke har vært oppgradert på mange år – og som trenger bedre funksjonalitet for å bli verktøyet som trengs i all arealplanlegging. Finansieringen av det konkrete arbeidet ligger under kapittel 1410 post 21, men fremdrift hindres av mangel på folk i Artsdatabanken.
- Artsdatabankens faste IT-stab for å sikre kontinuitet og redusere behovet for innleide konsulenter.
- Ferdigstille en ny versjon *Artsnavnebasen* og sikre at det finnes kapasitet til å ha en løpende og korrekt oversikt over endringer i systematikk samt artenes norske og vitenskapelige navn. Artsnavnebasen skal være "navet" som kobler korrekt sammen alle Artsdatabankens ulike applikasjoner.
- Nettsidene må bygges om for å bedre fylle rollen som Nasjonal kunnskapsbank for naturmangfold. Artsdatabankens nettsider brukes av svært mange, og noen grunnleggende teknologiske endringer vil gjøre det lettere å finne riktig kunnskap samt forbedre og effektivisere brukeropplevelsen. Artsdatabankens formidling på sosiale medier og andre plattformer bør styrkes betydelig, slik at Artsdatabanken blir godt kjent blant ulike brukergrupper som den naturinteresserte allmenhet, kommunal og nasjonal forvaltning med mer.

• Vi foreslår 10 mill. til å styrke innsatsen på følgende områder (post 21):

- Rødlistene for arter og naturtyper og Fremmedartslista skal oppdateres hvert sjettede år og mye av forvaltningen av truede arter og naturtyper og fremmede arter baseres på disse listene. Arbeidene går i sykluser, slik at det alltid jobbes med en eller flere av listene og det er lanseringer av ny versjon av en av listene annethvert år. Dette er et langsiktig arbeid for å få gode resultater. Arbeidet med naturtypene vil være i full gang i 2024, men også arbeidet med rødlistearter må startes opp i 2024. Det kreves mer ressurser for blant annet å sørge for at fagekspertene fra vitenskapelige institusjoner i Norge bidrar til å sikre best mulig kvalitet på listene og at metodikken fortløpende forbedres.
- Gå i gang med løpende kvalitetssikring av *Fremmedartslisten*, som kommer med ny hovedoppdatering høsten 2023, men der det skjer en rivende utvikling i våre omgivelser med stadig nye dørstokkarter og i kunnskapen om dette.
- Bygge videre på den tekniske oppgradering av *Artsobservasjoner* gjennomført i 2023 for å henge med i tiden, stimulere til fortsatt stor datamobilisering av høy kvalitet, forbedre og forsterke kvalitetssikringsrutinene, bedre og utvide brukervennligheten og brukernytten, og utnytte ny teknologi. Artsobservasjoner er trolig Artsdatabankens største suksess og viktigste ansikt utad, og nærmere 30 millioner artsfunn er rapportert inn på de 15 årene siden oppstarten i 2008. Dette er folkeforskning av beste merke, med høykvalitetsdata med svært stor samfunnsnytte levert av hovedsakelig dyktige amatører, men også en del fagfolk og enkelte institusjoner.
- *Artsorakelet* bruker kunstig intelligens til å artsbestemme ut fra et fotografi. Systemet ble etablert i 2020, ble raskt populært og har bidratt til økt interesse og kunnskapsinnhenting. Samtidig er systemet på «barnestadiet», og vil få vesentlig økt nytteverdi og treffsikkerhet ved videreutvikling.

Vi foreslår 12 mill. til å øke omfanget av tilskudd på følgende områder (post 70):

- *Artsprosjektet* har vært en nøkkel til mye ny kunnskap om det norske artsmangfoldet, men må utvides fordi ennå er trolig hele 35 prosent av artene som finnes i Norge ennå ikke oppdaget. Det er betydelige muligheter i universitets-, museums- og instituttsektoren til mer arbeid i taksonomi og kartlegging, og Artsprosjektet er også viktig for å styrke fagmiljøene i biosystematikk og taksonomi. Dette kunnskapsfeltet er under press, men er samtidig stadig viktigere for å løse naturkrisen på lang sikt.

- *De frivillige miljøene* gjør et uvurderlig arbeid med å skaffe data, som beskrevet over under Artsobservasjoner, og organisasjonene gjør også et stort arbeid med veiledning og kursing av brukere, bidrag i utvikling av dataverktøyene, og med kvalitetssikring av data.
- Det store arbeidet med datainnsamling som gjøres av tusenvis av frivillige kan gjøres enda mer effektivt og målrettet gjennom god koordinering, mobilisering, opplæring og kunnskapsheving. De frivillige organisasjonene gjør allerede mye på dette, men kan gjøre vesentlig mer med mer tilskudd. Det skal vanskelig gjøres å finne en mer kostnadseffektiv investering i naturkartlegging enn gjennom slik koordinering.

Trua arter og naturtyper

Kap. 1420, post 21. Øke med **20 mill.** til arbeid med planer og tiltak for arter og naturtyper, og **5,5 mill.** øremerket arbeid med ferdigstillelse og oppstart av tiltak i stortingsmelding for villrein.

Kap. 1420, post 80. Øke med **30 mill.** til tilskudd til tiltak for arter og naturtyper.

Totalt til trua arter og naturtyper 50 mill

Særlige tiltak for pollinerende insekter er nevnt under LMD – insekter og kulturlandskap.

Rødlisten for arter fra 2021 viser at flere arter enn noen gang er vurdert å ha risiko for å kunne forsvinne fra norsk natur. En sentral følge av den økende naturkrisen, både i Norge og i resten av verden, er at en mengde arter står i fare for å bli utryddet. Den nye Naturavtalen understreker at det er behov for «akutte forvaltningstiltak» for å stanse utryddelsen av arter og reetablering og bevaring av især trua arter.

I dag er det bare 8 utvalgte naturtyper og 14 prioriterte arter. Da naturmangfoldloven ble vedtatt, så man for seg 400 prioriterte arter og opp mot 50 utvalgte naturtyper. Stortingets energi- og miljøkomité gjentar i sin behandling av norsk handlingsplan for naturmangfold i 2016 at «ambisjonsnivået for prioriterte arter og utvalgte naturtyper bør være slik det ble lagt opp til i forbindelse med utarbeidelse av naturmangfoldloven», og at «det nå haster med å komme i gang med å ta i bruk de nye moderne, dynamiske og treffsikre virkemidlene for å stanse tapet av naturmangfold».

I 2018 utarbeidet en direktoratsgruppe beslutningsgrunnlag for 90 trua arter og 32 trua naturtyper. Etter prioriteringer i oppfølgingsplanen er det iverksatt tiltak for 23 av artene og 12 av naturtypene, og det foreligger forslag om ytterligere fire naturtyper. Dette er likevel alt for lite, og det må settes av langt større ressurser slik at tilstanden for flere av disse artene og naturtypene forbedres, og det må snarest mulig igangsettes et arbeid med et «neste skritt» for å sikre at langt flere av de mest trua artene og naturtypene ivaretas. Det trengs også planer og konkrete tiltak for å bedre situasjonen for flest mulig av de nesten 5000 trua og nær trua artene på den norske rødlista, samt for de 285 trua og nær trua naturtypene.

Tilskuddspost for trua arter og naturtyper

Det er stor interesse i befolkningen og blant ulike tiltakshavere for å bidra i arbeidet med å stanse tapet av arter. Både i 2020 og 2021 var det over [1600 søknader](#) om tilskudd til arbeid med trua natur, under ordninger med budsjett på bare rundt 50 millioner. Grunneiere, privatpersoner og andre kan søke om tilskudd til trua arter og trua naturtyper fra statsforvalterne til å gjennomføre tiltak for å ivareta trua arter og naturtyper. Mange søknader til Miljødirektoratet på den gjeldende tilskuddsordningen blir ikke innvilget, og retningslinjene for hva som kan støttes er ganske smale, og ordningen er lite markedsført.

Stortingsmelding for villrein

Regjeringen har startet arbeidet med en [stortingsmelding for villrein](#). Til tross for mange tiltak for villrein, er situasjonen for villrein samlet sett blitt verre – både i henhold til rødlista og kvalitetsnormen. Det er behov for økte bevilgninger for å sikre god kvalitet på slutføringen av arbeidet med meldingen, og for å igangsette nødvendige tiltak.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen umiddelbart igangsette arbeid med å få utpekt langt flere prioriterte arter og utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven, i tråd med Stortingets uttalte ambisjoner på dette området.

Forskning

Kap. 1410, post 50. 7 mill. øremerket miljøforskningsinstituttene.

Kap. 1410, post 51. 30 mill. øremerket opprettelse av eget forskningsprogram for naturen

Kap. 1410, post 51. 20 mill. øremerket etablering av et syntesesenter for miljø

Kap. 1410, post 51. 30 mill. øremerket forskning på effekter av klimaendringer og naturmangfold

Kap. 1410, post 51. 10 mill. øremerket videreføring av fellesutlysningen «Arealer under press».

Kap. 1410, post 51. 9 mill. øremerket forskning på marint vern som tiltak.

Kap. 1410, post 51. 100 mill. til fellesutlysning for midler til grunnforskning på bevaring og beskyttelse av biologisk mangfold i havet, i forbindelse med Havtiåret 2020-2030.

Total til forskning 206 mill

Samlet belastning og nytt forskningsprogram for økologisk grunnforskning

En styrking av kunnskapen om samlet belastning på naturen anbefales sterkt. Dette krever økt kunnskap om økosystemenes økologiske funksjoner og grunnforskning på arters livshistorie, utbredelse og økologi, spesielt ikke-kommersielle arter. Sabima mener at miljøforskningsinstituttene må få økte midler til å følge opp overvåkingsfunn og resultater. Samtidig bør det opprettes et eget forskningsprogram for økologisk grunnforskning til nytte for bevaring og beskyttelse av natur, og bevilges økte midler til forskning på hvordan klimaendringer og andre menneskelige faktorer påvirker naturmangfold, bestandsdynamikk og økosystemers økologiske funksjoner, spesielt i havet.

Økte midler til syntesesenter

For å nå målene i Naturavtalen har forvaltningen behov for at relevant data og kunnskap fra forskning og overvåking blir sammenfattet og presentert på en måte som er forståelig og lett tilgjengelig. Dette krever at noen gjør systematisk sammenstilling, framstilling og formidling av forskningsresultater i et syntesesenter. CICERO er i dag et slikt senter for klimakunnskap, og er senterstøtte for klimapanelet (IPCC), mens naturpanelet (IPBES) mangler et tilsvarende støttesenter. De setter sammen ulik forskning og gjør det overførbart til forvaltning og politikere. De formidler også forskning og oversetter internasjonal forskning til norsk forvaltning, slik som IPCC. Denne viktige oppgaven bør lyses ut som et offentlig oppdrag, og bør ikke gå gjennom Vitenskapskomiteen for mattrygghet slik Miljødirektoratet råder til. Sabima støtter ideen om et syntesesenter for miljø, slik det ble lansert i et opprop av direktørene i NINA, NIVA, NILU, NIKU og CICERO i oktober 2018.

Videreføring av «Arealer under press»

Fellesutlysningen «Arealer under press» i Forskningsrådet har åpnet døren for mer tverrfaglig og tverrsektoriell forskning til nytte for naturen. Sabima mener det er viktig at denne satsingen videreføres og at det inkluderes forskning på restaureringstiltak (terrestrisk, marint og limnologisk) og naturregnskap (jf. arealnøytralitet), forskning på system og metodeutvikling basert på FNs økosystemregnskap.

Økte midler til forskning på marint vern

For å nå målene i Naturavtalen må vi følge Havpanelets råd om at marint vern er en svært viktig del av løsningen for å sikre bærekraftig bruk av havet ((*High Level Panel for a Sustainable Ocean Economy – rapport fra 2021*). Norge henger langt etter andre havnasjoner på både opprettelse av marine verneområder og forskning på marint vern som tiltak. Sabima mener at Norge må trappe opp sin forskningsaktivitet på marint vern som tiltak for å styrke nasjonal kompetanse og etablere større tverrfaglige forskningsmiljøer, og at Forskningsrådets programmer bør øremerke midler til denne type forskning.

Havtiåret: Norge må styrke grunnforskning på marine økosystemer gjennom økte økonomiske midler til tverrfaglig fellesutlysning i Norges Forskningsråd. Målet bør være å innhente kunnskap og utvikle nasjonal kompetanse som er til nytte for å bevare biologisk mangfold i havet.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen om å opprette et syntesesenter for miljø
- Stortinget ber regjeringen opprette et nytt forskningsprogram for naturen.

Utdanning 50 mill.

Kap. 222, post 01. Statlege skular og fjernundervisningstenester drift 10 mill. til å øke antall undervisningstimer i naturfag på alle trinn.

Kap. 226, post 22. Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa, videreutdanning 20 mill. øremerket utdanning og etterutdanning av lærere med spesialkompetanse i naturfag.

Kap. 272, post 52. Tiltak for internasjonalisering og høgare utdanning 10 mill. øremerket økte midler til kvalitet i høyere utdanning for å styrke artskunnskap, økologisk kompetanse i bærekraftig utvikling og generiske ferdigheter.

Totalt til utdanning 40 mill

Utdanning spiller en nøkkelrolle i å sikre at nye generasjoner får kunnskap og utvikler verdier og kompetanse om natur og miljø. Norske elever scorer dårlig på naturfag og har 50 prosent færre naturfagstimer sammenlignet med andre nordiske land, og kompetansenivået for naturfaglærere har nådd et nytt bunnivå.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen styrke naturfag i grunnskolen og videregående og øke antall timer i naturfag for å tette gapet sammenlignet med andre land
- Stortinget ber regjeringen øke antall lærere med spesialkompetanse i naturfag gjennom etterutdanning og videreutdanning via for eksempel Naturfagssenteret og skolelaboratoriene
- Stortinget ber regjeringen styrke tiltak som bidrar til at naturfag i skolen får en større plass i tverrfaglig undervisning om bærekraftig utvikling, slik som den Naturlige skolesekken og Vitensentrene.
- Stortinget ber regjeringen sikre at feltkurs med vekt på artskunnskap og taksonomi er en obligatorisk del av undervisningen for relevante utdanninger ved norske høgskoler og universiteter
- Stortinget ber regjeringen sikre at det utdannes flere marine bevaringsbiologer for å styrke nasjonal kompetanse på marint vern.

Sterke naturkommuner

Kommunene har en helt sentral rolle i å ta vare på naturen. Det er behov for et kunnskapsløft for naturmangfold i kommunene ved å etablere et «Naturesats»-program. Midler til å utarbeide kommunedelplaner for naturmangfold må økes – kun 20 prosent av kommunene har en slik plan. Det må øremerkes midler til natur- og klimakapasitet i kommunen. Kommunene må pålegges å revidere reguleringsplaner, så de er oppdatert etter gjeldende naturmål og krav – kort sagt utføre en «planvask».

Sterke naturkommuner	endring mill. kr
Ta planvasken	100
Kompetanse og kapasitet	300
Naturesats	45
Kommunedelplaner	50
Sum	495

Ta planvasken!

Kap. 1420 post 61 Naturesats. 100 mill. øremerket tilskudd til revidering kommunens planer

Kommunenes arealplaner er fulle av områder som ble regulert til utbygging lenge før dagens regelverk og forvaltningspraksis for natur og klima ble vedtatt. Det bør bli et krav om at alle kommuner må revidere sine reguleringsplaner, så de er i tråd med gjeldende regelverk, og med gjeldende og kommende ambisjoner for natur. Dette er en rettighet kommunepolitikere har: reguleringsplaner kan endres. Forskere har anbefalt å opprette et fond som kommuner kan søke på for å ta revisjonsjobben i sin kommune. Sabima mener det er en god ide. Vi foreslår også at dette kan bevilges over Naturesats, dersom den tilskuddsordningen iverksettes, eller i utarbeidelse/revisjon av kommunedelplan for naturmangfold.

Økt kompetanse og kapasitet på klima og natur i kommunene

KDD Kap. 571 ny post. Rammetilskudd til kommuner: øremerket **300 millioner** til styrket klima- og naturkompetanse i kommunene

Det er et stort behov for å øke kompetanse og kapasitet på natur- og klimaområdet i norske kommuner. Klima- og naturkrisa forsterker hverandre, og må løses samtidig. I underkant av 80 kommuner har i dag utviklet en kommunedelplan for naturmangfold, og tall fra SSB viser at arealplanene til kommunene ikke er oppdaterte. I en fersk rapport bestilt av KS for å undersøke bærekraftig arealbruk innenfor det lokale selvstyret, foreslår forskere å gjeninnføre ordningen med statlig finansering av miljøkompetanse i kommunene.

Kommunene har fått et stadig større ansvar for klima-, natur- og arealforvaltning. Feltet har blitt viktigere uten at det har blitt gitt en tilsvarende økning i kapasitet og kompetanse. I april 2022 overleverte OECD sin gjennomgang av Norges klima- og miljøpolitikk til Regjeringen. Deres hovedkonklusjon var: Norsk forvaltning må bevege seg fra overforbruk av natur til å bli arealnøytral.

Vi mener det er på tide å gjeninnføre ordningen med øremerking av midler til kompetanse og kapasitet på natur og klima i kommunen, i første omgang som en treårig bevilgning.

Naturesats

Kap. 1420, Post 61. Bevilges med **45 mill.** med mål om 200 mill. innen 2027.

Kommunene har en helt sentral rolle i å ta vare på naturen. Det er behov for et kunnskapsløft for naturmangfold i kommunene ved å etablere et «Naturesats»-program. Dette vil være en tilskuddordning der kommunene kan søke om midler for å gjennomføre tiltak som bidrar til å stanse tapet av naturmangfold.

Formålet med ordningen skal være å bistå og gi støtte til kommuner og fylkeskommuner for å redusere tap av natur, og sikre god økologisk tilstand i økosystemene.

Sabima har foreslått denne ordningen som en tilsvarende tilskuddsordning som den suksessrike Klimasats. I Klimasats ble det i perioden 2016-2021 tildelt 931 mill. til 717 prosjekter.

Mange kommuner som har søkt prosjekter for å kartlegge natur, åpne lukkede bekker og elver eller restaurere slåttemark har fått nei av Klimasats, da dette ikke faller under støtteordningens intensjon. Vi trenger en støtteordning slik at kommuner kan kartlegge, sikre og restaurere mer natur. Natursats ble i 2020 [foreslått av Ap, Sp, SV og MDG i deres merknader til statsbudsjettet](#). Vi ser for oss at Natursats vil passe godt inn i regjeringens kommende *Meny av tiltak* som bidrar til å opprettholde et mangfold av økosystemer i god økologisk tilstand. Se også omtale av «planvask» som et foreslått tiltak for å revidere utdaterte reguleringsplaner i kommunen, og «ta ut» viktige naturområder som berøres av planer etter eldre lovverk og annen politisk prioritering enn i dag.

Vi viser til en kronikk publisert på nett i oktober 2022, signert av Sabima og flere ordførere fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet: <https://www.sabima.no/gi-oss-natursats>. Her tar ordførerne til orde for at: “Stadig mer norsk natur går tapt. Staten må gi norske kommuner sterkere støtte slik at de kan gjøre mer for å stanse naturkrisen.”

Kommunedelplaner naturmangfold

Kap. 1420 post 60. Økes med 50 mill.

Sabima vil foreslå å øke tilskuddet fra 3 mill. til 50 mill., og tildele tilskudd til 60 planer i året, som tilsvarer at alle kommuner kan ha startet planarbeidet innen 5 år. Vi foreslår også å øke summen per plan til 500.000.

Det er gitt tilskudd til totalt 68 kommuner for å lage en egen kommunedelplan for naturmangfold i 2021 og 2022, samt gjennom pilot- og prøveprosjektet i årene 2016 – 2018 og 2020 (som oppfølging av Meld. St. 14 (2015-16) Natur for livet – norsk handlingsplan for naturmangfold). Det betyr at 288 kommuner (81 %) *ikke* har igangsatt et slikt arbeid. Gjennom å utvikle en kommunedelplan naturmangfold med en handlingsplan, forankres behovet for tiltak for å beskytte og reparere naturmangfoldet i kommunen. Etter å ha vært med på utvikling av flere planer, anbefaler Sabima at statsforvalterne spiller en sentral rolle i utvikling av disse kommunedelplanene

I 2021 var det opprinnelig bevilget 1 mill. kroner til tilskuddsordningen for å ivareta naturmangfold i kommuneplanlegging (kapittel 1420 post 60), og det var 45 kommuner som søkte. På grunn av den store søkermassen, satte Klima- og miljødepartementet av ytterligere 1,9 mill. kroner til tilskuddsordningen, slik at totalt 2,9 mill. kroner ble satt av i 2021. Av de 45 kommunene om søkte, var det 23 som fikk tilskudd på 125 000 kroner hver. For at de øvrige 22 kommunene skulle fått samme tilskudd, måtte det dermed ha vært 2,75 mill. kroner ekstra på posten. Vi mener imidlertid at 125 000 kroner er et altfor lavt tilskudd om staten vil bidra til at det blir gjort et godt nok arbeid.

Restaurering av forringet og ødelagt natur

Kap. 1420, post 01. Økes med **10 mill.** til utarbeiding av nasjonale planer for vesentlig økt restaureringstempo i alle hovedøkosystemer.

Kap. 1400, post 80. Opprettelse av et restaureringsfond på **80 mill.**

Kap. 1150, post 50. Landbrukets utviklingsfond (LUF) økes med **75 mill.** (tilsvarende kutt beskrevet under skogkapittelet) øremerket tilskudd til omlegging til lukka hogster som ledd i restaurering av skog.

Kap. 1150, post 50. Landbrukets utviklingsfond (LUF) økes med **25 mill.** øremerket restaurering av kulturlandskap gjennom SMIL-ordningen

Kap. 1150, post 50. Landbrukets utviklingsfond (LUF) økes med **25 mill.** øremerket restaurering av kulturlandskap gjennom Regionalt miljøprogram (RMP)

Kap. 1150, post 74. Økes med **19 mill.** til vannmiljøtiltak under regionalt miljøprogram.

Kap. 1420, Post 21. Økes med **10 mill.** for å dekke behovet for kalking av forsurede vassdrag.

Kap. 1420, Post 21. Økes med **70 mill.** til statlige vannmiljøtiltak og vassdragsrestaurering.

Kap. 1420, post 31. Tiltak i verneområder og annen natur, inkludert restaureringstiltak. Økes med **30 mill.** til regjeringens naturstrategi for våtmark, inkludert restaurering av myr og annen våtmark.

Kap. 1420, post 80. Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur: Generell vassforvaltning. Økes med **50 mill.** til tilskudd til vannmiljøtiltak: restaurering.

Kap. 1410, post 51. Økes med **50 mill.** til å etablere et nytt forskningsprogram for forskning på naturbaserte restaureringsmetoder for marine økosystemer.

Totalt til restaurering: **444 mill.**

Restaurering av natur beskrives av Naturpanelet som svært lønnsomt, med gjennomsnittlig gevinst på 10 ganger investeringskostnaden. Norge har tilsluttet seg internasjonale mål om restaurering av natur. I den forbindelse har Stortinget vedtatt et mål om å restaurere 15 prosent av forringede økosystemer innen 2025. Det er imidlertid ikke laget en plan for hvordan målet skal nås, som [etter Sabimas beregninger](#) vil koste i størrelsesorden 50 milliarder kroner. I desember 2022 ble det internasjonale målet, med Norge som pådriver, økt til 30 prosent innen 2030 under naturtoppmøtet i Montreal. En satsning på snaut 400 millioner er et betydelig løft, men likevel utvilsomt nødvendig om vi skal ha mulighet til å nå 2030-målet.

Sabima mener vi trenger en offisiell definisjon av 'forringet natur', oversikt over omfanget fordelt på ulike naturtyper, og at lovverket revideres slik at det er mulig å restaurere natur på privat grunn og sikre at det ikke ødelegges på nytt. Vi trenger også en langt sterkere organisering av naturrestaurering i Norge, mer forskning på restaureringsmetodikk og en finansieringsplan.

Lag en plan! 10 mill. Regjeringen må utarbeide en forpliktende, tverrsektoriell plan for hvordan målet om å restaurere 30 prosent av forringede økosystemer skal nås.

Opprettelse av et restaureringsfond: 80 mill. Regjeringen må sette av 300 mill. til et restaureringsfond som gir sikkerhet til gjennomføring av restaureringsprosjekter med lang gjennomføringstid.

Konkret restaureringsinnsats i spesifikke naturtyper:

Skog: 75 mill. Regjeringen må gi betydelig støtte til skogbruket, øremerket tiltak for å gjøre skogbruket mer miljøvennlig og restaurere forringede skogøkosystemer.

Vann og vassdrag: 99 mill. Regjeringen må sikre at [den nasjonale strategien for vassdragsrestaurering](#) blir fullfinansiert med 89 millioner, og at budsjettet for kalking av forsurede vassdrag gjenopprettes med minst 10 millioner.

Myr: 30 mill. Regjeringen må sikre finansiering av nasjonal strategi for restaurering av myr, (2021-2025) og trappe ytterligere opp innsatsen for å restaurere myr.

Marine økosystemer: 50 mill. Regjeringen må etablere et nytt tverrfaglig forskningsprogram for å videreutvikle natur turbaserte restaureringsmetoder som kan redde forringet marin natur.

Kulturlandskap: 50 mill. Regjeringen må sikre økning i øremerket restaurering under Regionalt Miljøprogram (RMP) og under SMIL-ordningen.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen sette mål om å restaurere 30 prosent av forringet natur innen 2030.
- Stortinget ber regjeringen innen statsbudsjettet for 2025 vedtas utarbeide en forpliktende, tverrsektoriell plan for restaurering.
- Stortinget ber regjeringen innen statsbudsjettet for 2025 vedtas utrede hvordan natur kan restaureres på privat grunn, og hvordan restaurert natur kan sikres mot ny ødeleggelse.
- Stortinget ber regjeringen innen statsbudsjettet for 2024 vedtas etablere en organisasjonsstruktur som sikrer koordinering og gjennomføring av restaurering av natur i Norge.
- Stortinget ber regjeringen innen statsbudsjettet for 2024 vedtas utrede statutter for et eventuelt restaureringsfond, som skal bidra til å planlegge og gjennomføre store prosjekter med sikkerhet for finansiering over flere år.

Vern av sårbar natur

Kap. 1420, post 21. Økes med **6 mill.** øremerket kunnskapsgrunnlag for forvaltning verneområder.

Kap. 1420, post 31. Økes med **10 mill.** til skjøtsel i verneområder.

Kap. 1420, post 32. Økes med **10 mill.** øremerket fylkesvise verneplaner.

Kap. 1420, post 32. Økes med **10 mill.** til arbeid med ny nasjonalparkplan.

Kap. 1420, post 32. Økes med **15 mill.** øremerket gjennomføring av nasjonal marin verneplan og utredningskapasitet for nye marine verneområde.

Kap. 1420, post 32. Økes med **2 mill.** øremerket nytt vern av myr.

Totalt til vern av sårbar natur 53 mill

Kunnskapsgrunnlag for forvaltning av verneområder 6 mill.

Det har i ulike sammenhenger blitt pekt på at vi taper naturverdier også i verneområder, for vi mangler forvaltningsplaner og forvaltningstiltak. For eksempel kan noen verneområder ha verdier som er betinget av beiting eller slått, mens andre verneområder kan være truet av invaderende fremmede arter. Vi har i dag ikke tilstrekkelig kunnskap om tilstanden til de over 3000 verneområdene i Norge, kunnskap om hvor det er behov for tiltak, og i så fall hvilke tiltak som er nødvendig. Dette må utredes og settes i system.

Skjøtsel i verneområder 10 mill.

Verneverdiene i nesten en tredjedel av norske verneområder er truet av mangel på skjøtselstiltak, blant annet ifølge [rapporter fra statsforvalterne](#). Dette kan dreie seg om bekjempelse av fremmede arter, skjøtsel av artsrikt kulturlandskap og restaurering av forringede økosystemer.

Fylkesvise verneplaner 10 mill.

I mai 2019 oversendte Miljødirektoratet et forslag til KLD med områder for supplerende vern. Av de 1300 områdene som ble spilt inn av statsforvalterne, er det anbefalt 275 områder som skal bidra til et mer representativt vern av norsk natur. Skog og marine områder er ikke omfattet av forslaget, heller ikke nasjonalparker. Både Hurdalsplattformen og Naturavtalen understreker at vern av et representativt utvalg av norsk natur skal sikres.

Det er viktig å sikre et representativt vern av de ulike natursystemene i Norge. Selv om forslagene fra den gamle nasjonalparkplanen blir gjennomført, har vi ikke sikret et representativt utvalg av norsk natur i form av nasjonalparker. Store sammenhengende områder med produktiv skog i lavlandet er særlig dårlig representert.

Det skal normalt ikke utbetales erstatninger ved vern som ikke er skog, men det er behov for økte ressurser til statsforvalterembetene for å gjennomføre de nødvendige verneprosessene på en forsvarlig måte med god involvering av alle berørte planer.

Nytt landbasert vern:

Vern av myr: økes med 2 mill. til utredning og planlegging: Kun 5 prosent av myrene våre er vernet. I Finnmark er det ennå ikke gjennomført en første verneplan for myr, men Miljødirektoratet foreslår at ni av områdene som ble foreslått i «verneplan for myrer og våtmarker i Finnmark» skal vernes som en del av

supplerende vern. Det er stor mangel i vernedekningen for viktige myr- og våtmarkstyper som rikmyr, kilde og kildebekk, intakt lavlandsmyr, kystmyr i lavlandet, myr og våtmarker i kystnære områder, sumpskog og generelt i pressområder.

Nasjonalparker: økes med 10 mill.

Vi trenger en supplerende nasjonalparkplan med forslag til nye nasjonalparker som kan sikre at et representativt utvalg av norsk natur vernes i tråd med våre internasjonale forpliktelser. Vi ber også om ekstra midler til myrvern

Marint vern: økes med 15 mill.

Norge ligger langt bak internasjonale forpliktelser om å verne 10 prosent av sine havområder. Stortinget har vedtatt at det skal utarbeides en plan for marine verneområder som skal komme tilbake til Stortinget. Arbeidet med nasjonal marin verneplan, som nærmest har stått stille i 20 år, må få prioritet og økte midler til å bli ferdigstilt så raskt som mulig. I tillegg må utredningskapasiteten for nye verneområder økes.

Havforskningsinstituttets rapport om norske verneområder i 2020, fastslo at Norge både feilrapporterer vernestatus til FN og at vi mangler kunnskap om effekten av norske verneområder. Mange norske marine verneområder fremstår derfor som «papirparker». Både nasjonal og internasjonal forskning er tydelig på at sterkt vern av store områder har best effekt på naturmangfold og økosystemtjenester. Det trengs derfor en gjennomgang av dagens marine verneområders effekt på naturmangfoldet for å sikre at vernet faktisk verner om havnatur, både i eksisterende og planlagte marine verneområder.

Skogvern

Kap. 1420, post 32 Statlege tileigningar, vern av naturområde. Skogvern økes med **315 mill.**

Kap. 1420, post 01 Drift. Økes med **4 mill.** til «kapasitetsbygging skogvern» hos Miljødirektoratet og statsforvalterembetene.

Totalt til skogvern 319 mill

Halvparten av de trua artene i Norge lever i skog, og et regjeringsinitiert utvalg har konkludert med at [økologisk tilstand i skog er vesentlig lavere enn målsettingen](#). Dette er i all hovedsak på grunn av skogbruk. Stortingets vedtatte mål om skogvern gjelder en *liten* del – bare 10 prosent. På resten av skogarealene skal det drives et regningssvarende skogbruk som høster av den fornybare ressursen, innenfor rimelige miljøkrav.

Med bevilgningstempoet fra 2023-bevilningen vil det ta 35 år å nå målet om 10 prosent skogvern. Det er ikke riktig at all skog som er aktuell for vern «verner seg selv». Det kan være mulig å tvinge gjennom hogst «innimellom» de dokumenterte verneverdiene, som gjør at aktuelle skogvern områder blir fragmentert og mindre aktuelle for vern senere. NIBIO har beregnet at all skog som ikke er vernet eller avsatt som nøkkelbiotoper vil være flatehogd i løpet av 50 år. Den lettest tilgjengelige og rike gammelskogen i lavlandet, der vernebehovet er størst, vil forsvinne først. Flere hundre skogområder er tilbudt fra skogeiere og funnet å kvalifisere for vern, men står på vent på grunn av mangel av penger og er dermed i fare for å bli hogd.

Om Norge skal beholde sitt omdømme internasjonalt som miljønasjon og skogvernnasjon, må vi sikte oss inn på å nå 10 prosent strengt vernet skog innen 2030. Det vil likevel være mye annet som må gjøres innenfor skogbrukets rammer for å oppfylle det forventede internasjonale målet om totalt 30 prosent bevaring.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen innen statsbudsjettet for 2025 vedtas legge fram dokumentasjon **på** at dagens prosedyrer for skogvern fører til at vi oppnår representativitet i skogvernet, og at pengene blir brukt mest mulig effektivt for å nå dette.
- Stortinget ber regjeringen i løpet av budsjettåret 2024 avvikle ordningen med at staten betaler seg selv gjennom erstatningsutbetalinger for skogvern på statlig eid grunn.

- Stortinget ber regjeringen legge fram en konkret plan for hvordan målet om 10 prosent representativt skogvern skal nås, og en plan for hvordan vi skal sikre 30 prosent bevaring av norsk skog i henhold til Naturavtalen.

Fremmede skadelige arter

Kap. 1420, post 21. Økes med **35 mill.**, hvorav 5 mill. til utarbeidelse av spesifikke handlingsplaner for fremmede skadelige arter og 30 mill. til gjennomføring av tiltaksplanen

Kap. 1420, post 80. **Tilskuddsordning fremmede arter** økes med **20 mill.** Øremerket søknadsbasert tilskuddsordning for å bidra til gjennomføring av tiltaksplan for fremmede skadelige arter.

Totalt fremmede arter 55 mill

Fremmede arter er en av fem hovedtrusler mot verdens naturmangfold (IPBES 2019). Et av de viktigste tiltakene for å hindre skader fra fremmede arter er tidlig innsats for å hindre at fremmede arter introduseres og etableres.

Artsdatabanken legger frem sin fjerde risikovurdering av fremmede arter i 2023, samme år som Naturpanelet (IPBES) legger frem en egen rapport om fremmede arter. Artsdatabankens skal i 2023 inkludere flere dørstokkarter (arter som er på vei til å etablere seg) enn tidligere. Et snart ti år gammelt estimat tilsa at fremmede skadelige arter koster samfunnet 1,4 – 3,9 milliarder kroner årlig, en kostnad som vil fortsette å øke dersom dørstokkartene ikke stanses. For å kunne hindre nye fremmede skadelige arter i å etablere seg, trenger vi et overvåkningssystem der vi oppdager artene så tidlig som mulig slik at det umiddelbart kan settes inn tiltak på tvers av sektorer som forhindrer etablering.

I dag finnes en forbudsliste for fremmede arter som omfatter de artene som er forbudt å innføre, sette ut og omsette. Per i dag inkluderer denne lista kun karplanter, i tillegg til ett leddyr. Denne listen er ufullstendig og må revideres for å hindre videre skade på norsk natur. I EU utgjør «The Union List» ryggraden i et omfattende regelverk for skadelige fremmede arter, som utgjør en god modell for revideringen. Listen må omfatte fremmede arter hvis negative konsekvenser er så alvorlige at de krever innsats på nasjonalt nivå. Det må knyttes restriksjoner og tiltak til artene på lista.

Fremmede plantearter er eksempler på arter som blir importert lovlig, og denne importen har vokst dramatisk siden 1990-tallet. Problemet med den økte importen er, ved siden av mulig fremmede skadelig plantearter i norsk natur, blindpassasjerer. Blindpassasjerer er frø, insekter, sopp bakterier og virus som følger med planteartene. Import av planter og planteprodukter med høy risiko for økosystemer i Norge må fases ut og erstattes med produksjon i Norge. For å kunne hindre og oppdage blindpassasjerer som fører til store tap for naturen og matprodusenter, mener Sabima at sendinger med importerte planter må kontrolleres av sertifiserte kontrollører.

Kap. 1420 post 80: Tilskuddsordning fremmede arter økes med 20 mill.

Tilskuddsordningen for tiltak mot fremmede skadelige arter har søknader 10 ganger søknadssummen. De senere årene har søknadssummen ligget på mellom 30 og 50 millioner kroner, mens tildelingssummen er på 4,1 millioner kroner. Tilslagsnittet i 2021 og 2022 var på 17 prosent. Dette har gjort at Miljødirektoratet nå kun ser på søknader som omhandler pukcellaks, sitkagran, havnespy og informasjonstiltak. Dette er kun tre arter, hvorav ingen er på forbudslista – og hvorav en (sitkagran) fortsatt plantes ut i Norge og en annen (pukcellaks) er prioritert bekjempet gjennom annen bevilgning over statsbudsjettet. Samfunnet går glipp av et viktig dugnadsarbeid ved å innskrenke tilskuddsordningen til å kun omfatte noen arter.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen utrede oppskalering av norsk planteproduksjon til grøntarealer og privatbruk.
- Stortinget ber regjeringen utrede forbud mot import av planter og planteprodukter med høy risiko for økosystemer i Norge.

- Stortinget ber regjeringen om å vedta en beredskapsordning for tidlig varsling og konkrete planer for krisehåndtering ved oppdagelse av fremmede arter med stor invasjonspotensial.
- Stortinget ber regjeringen utrede lovgivning som krever karantene av fremmede arter og kontroll av fremmede plantearter av sertifiserte kontrollører.
- Stortinget ber regjeringen gi en redegjørelse for status på nasjonal tiltaksplan for bekjempelse av fremmede skadelige organismer årlig i forbindelse med statsbudsjettet.

God økologisk tilstand i økosystemene

Ved siden av vern og restaurering har Naturavtalen også krav om at i *all* natur skal tapet stanses og reverseres. Det er i den forbindelse vi mener det er avgjørende med et nasjonalt mål om arealnøytralitet – null netto tap av natur, frem mot et mål om naturpositivitet. Det må måles gjennom et naturregnskap, som må inneholde minst tre kartlag: arealregnskap, økologisk tilstand og økosystemtjenester. Stat, fylker, kommuner og sektorer må gjøres ansvarlig for å ha sine naturregnskap i balanse. For hvert økosystem er det ulike utfordringer, og i vårt innspill til statsbudsjett adresserer vi forslag til tiltak og som vil bidra til å bedre tilstanden for disse.

God økologisk tilstand	endring mill. kr
Skogbruk	-35
Vannforvaltning	70
Livet i havet	125
Myr og annen våtmark	39
Insekter og kulturlandskap	38
Sum	237

Landbruks- og matdepartementet: miljøvennlig skogbruk

Kap. 1150, post 50. Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond (LUF): Det settes av **20 mill.** til metodeutvikling og kartlegging av biologisk gammel skog.

Kap. 1149, post 71. Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket; midler til drift i vanskelig terreng reduseres med **15 mill.**

Kap. 1149, post 73. Tilskudd til skog-, klima- og energitiltak: Av bevilgningen på 45 mill. fjernes **36 mill.**, mens tilskuddet på 9 mill. til Skogfrøverket beholdes.

Kap. 1150, post 50. Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond (LUF) reduseres med **24 mill.** til veibygging og drift i bratt og vanskelig terreng

Disse kuttene, til sammen **75 mill.**, tilføres Landbrukets utviklingsfond øremerket tilskudd til omlegging til lukka hogster som ledd i restaurering av skog; se kapittelet om restaurering.

Totalt til miljøvennlig skogbruk -35 mill

Vern er langt fra nok til å ta vare på det biologiske mangfoldet i skogen. Selv når Stortingets mål om 10 prosent vern er nådd, vil det meste av skogen *ikke* være vernet – og det er derfor avgjørende at skognæringen benytter mer naturvennlige metoder enn i dag og tar mer miljøhensyn. Regjeringen er i gang med å utvikle en “meny av tiltak” for å bedre økologisk tilstand i skog, og det er avgjørende at tiltakene fra dette arbeidet blir utviklet og prioritert basert på objektiv og oppdatert kunnskap – og ikke preges av sektorinteresser og skyttergravsholdninger.

Kartlegging av gammelskog: 20 mill.

Skog er den naturtypen som inneholder flest rødlistearter, og de fleste av disse er knyttet til gammelskog. Kun en liten andel av skogen i Norge regnes som «biologisk gammel», og det er nødvendig å ta vare på denne skogen for å stanse tapet av biomangfold i norske skoger. Derfor vedtok Stortinget i forbindelse med [Skogmeldingen](#) i 2017 at den gamle skogen skal kartlegges for å kunne ta bedre vare på den, og Stortinget understreket at dette skulle gjennomføres snarest mulig for å unngå at vi feilaktig hogger skog som burde vært vernet eller bevart på andre måter. I et udatert, anonymt og kildeløst [notat fra Landbruks- og matdepartementet fra 2021](#) hevdes at det foreligger tilstrekkelig oversikt over den eldste skogen, men det er ikke riktig. Det er svært merkelig Solberg-regjeringen ikke sørget for tilfredsstillende gjennomføring av et vedtak den selv foreslo og som Stortinget sa var viktig. Sabima foreslår at man kartlegger skog etter metodikken NIBIO har laget for å identifisere biologisk gammel skog, som tar hensyn til varierende vekstforhold i ulike høydelag og boniteter.

Miljøfiendtlige subsidier: Kutt på til sammen 75 mill.

Det er et dokumentert sammenfall mellom skog i bratt terreng og gammelskog med livsmiljøer som er viktige for trua arter. Skogsdrift i bratt terreng kan derfor være miljøskadelig. Både OECD og Grønn skattekommisjon har påpekt at subsidiering av hogst i bratt terreng har negative miljøeffekter, og at disse burde fjernes. Det er siden 2010 vært en internasjonal målsetting i Aichi-mål 3 at miljøskadelige subsidier skulle ha vært fjernet innen 2020, og dette målet er vesentlig forsterket i Naturavtalen. Sabima mener at inntil all gammelskog er kartfestet og vernemålet nådd, må det ikke kunne gis tilskudd til hogst i bratt og vanskelig terreng av skog som ikke er åpenbar industriskog eller plantasjeskog eller nye veier i veiløse områder. Vi mener tilskuddene til drift i bratt terreng og veibygging i skog må reduseres, og at gjenværende midler øremerkes vedlikehold av eksisterende veinett.

Det ble i 2015 igangsatt en ordning for angivelige klimatiltak i skog, som tettere planting ved foryngelse av skog, gjødsling i skog og skogplanteforedling. Sabima mener disse tiltakene har vesentlig negativ effekt på naturmangfold, og klimaeffektene er omstridt. Sabima mener derfor denne budsjettposten bør fjernes helt.

Sabima støtter likevel at det i sum gis betydelige subsidier til skogbruket i Norge, men at disse øremerkes tiltak for å gjøre skogbruket mer miljøvennlig og restaurere forringede skogøkosystemer. Se mer om dette i restaureringskapittelet.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen innen statsbudsjettet for 2024 vedtas bestille en uavhengig, faglig vurdering av om Stortingets tidligere bestilling av kartlegging av gammelskog er oppnådd, slik Landbruks- og matdepartementet har hevdet.
- Stortinget ber regjeringen gjennom bærekraftforskriften stille krav om lukket hogst på alle arealer som aldri tidligere har vært flatehogd.
- Stortinget ber regjeringen revidere skogbruksloven og bærekraftforskriften, for å stille strengere miljøkrav, styrke offentlig kontroll og gjøre det mulig å straffeforfølge grove brudd.

Vannforvaltning

Kap. 1410, post 21. Miljødata. Økes med **20 mill.** til overvåking og kunnskapsinnhenting for vannmiljøet.

Kap. 1420, post 21. Spesielle driftsutgifter. Økes med **20 mill.** til økte statlige bidrag til vannregionene og vannområdekoordinatorer.

Kap. 1150, post 74, underpost 19. Økes med **30 mill.** for å styrke miljøtiltak i landbruket.

Totalt vannforvaltning 70 mill

Vi foreslår også flere påplussinger til vannforvaltning som hovedsakelig går på restaurering av forringede og ødelagte vannøkosystemer; se restaureringskapittelet. Totalt innspill for restaurering av vannøkosystemer: 120 mill.

Vann er avgjørende for alt liv. Våre elver, innsjøer og bekker er levested for ferskvannsartene og er selv et mangfold av naturtyper. I tillegg byr de på utallige økosystemtjenester – som rent drikkevann, badevann, fiskemuligheter, flomdemping og fornybar energi.

Vurderinger av miljøtilstanden i norske vannforekomster viser at en fjerdedel av våre elver, innsjøer og kystvann har moderat, dårlig eller meget dårlig tilstand. Disse har dermed stort behov for tiltak for å bedre miljøtilstanden. For vannforekomster som er så kraftig påvirket av vannkraft, havneanlegg eller andre fysiske inngrep at det ikke nytter å snakke om god økologi, såkalt “sterkt modifiserte”, er målet i stedet at de skal oppnå sitt *økologiske potensial*, noe de fleste av disse ennå ikke gjør.

Finansierte tiltak i vannforvaltningsplaner og nasjonal strategi for restaurering: 50 mill.

Vannforvaltningsplanene for årene 2022-2027 ble godkjent av regjeringen i oktober 2022. Norsk vannforvaltning, fra det lokale nivået i kommunene og vannområdene, på fylkesnivå i vannregionene og videre helt til nasjonalt nivå, har gjort et grundig og omfattende arbeid for å planlegge bedre beskyttelse og restaurering av vannmiljøet. Svært mye ligger klart for gjennomføring. Måloppnåelsen for vannforekomstene på 70 % i 2021 skal øke til 85 % i 2027 og 97 % i 2033, og det krever ressurser gjennom hele perioden. Tiltaksprogrammene som nå er godkjent av regjeringen omfatter ca. 12 400 miljøtiltak som skal gjennomføres av kommuner og andre myndigheter. [Oslofjordplanen er også vedtatt](#), med omfattende tiltak for bedre miljø og friluftsliv. Videre er [Nasjonal strategi for restaurering av vassdrag vedtatt](#), og ca. 1 600 fysiske restaureringstiltak er foreslått i de regionale vannforvaltningsplanene.

For restaureringstiltak (kap. 1420 post 80) mener Sabima det må komme en kraftig økning for å nå de ambisiøse målene beskrevet over. I 2022 mottok Miljødirektoratet 207 søknader på til sammen 128 mill. på denne ordningen. De tilgjengelige 24,5 mill. ble fordelt på 77 søknader, mens 72 søknader som oppfylte kriteriene ble avvist grunnet manglende midler. Vi mener at Norge ikke har råd å la være å støtte slike initiativer som går på å bedre miljøtilstanden i elver, innsjøer, fjorder osv.

Øke kunnskapsgrunnlaget: 20 mill.

Kunnskapsgrunnlaget må styrkes betydelig for å fatte riktige beslutninger, og krever kontinuerlig vedlikehold og oppdatering – i tillegg til at miljøforbedrende tiltak som iverksettes må overvåkes. Et godt kunnskapsgrunnlag er en forutsetning for tiltaksviljen, og for at samfunnet skal vite hvilke tiltak vi må prioritere. Et godt kunnskapsgrunnlag er også nødvendig for at ulike aktører skal godta pålegg og krav. Dette er en forutsetning for å oppnå målene i vannforskriften. Midlene til overvåkning og kunnskapsinnhenting bør merkes basisovervåking av vann, som koordineres av miljø- og sektormyndighetene.

God lokal forankring i kommunene – sikre lokale vannområde-koordinatorer: 20 mill.

For å gjennomføre vannforvaltningsplanener er koordinatorer i vannområdene en viktigere ressurs enn noensinne. Kutt i midler til dette (kap. 1420 post 21) i 2023-budsjettet må rettes opp i 2024. Noe annet ville være helt feil signal nå som alle disse ambisiøse planene skal settes i verk.

Det er bygget opp en solid, lokalforankret, nedenfra-opp, demokratisk vannforvaltning i Norge. Dette har også fått ros av OECD. Alt vann renner i en kommune, og det er kommunene som er ansvarlige for flest tiltak både i de oppdaterte vannforvaltningsplanene og i Oslofjordplanen. Hovedgrepet her er ansettelsen av lokale vannområde-koordinatorer som en ressurs på tvers av kommunene i landets ca. 100 vannområder. Presiseringene om kommunenes rolle som KLD sendte ut i 2021, var tydelig på dette: «*For å sette kommunane i stand til å handtere denne viktige oppgåva bidrar departementet årleg med om lag 20 millionar for å sikre kommunane kompetanse på vassforvaltning, i form av koordinatorstillingar i vassområda. (...) Mange stader i landet har kommunane tatt imot dette tilbodet, og deltek i samfinansiering av koordinatorstillingane. Dette spleiselaget er eit tilbod alle kommunar kan sjå seg tent med å ta del i*». ([Presisering fra Klima- og miljødepartementet av kommunenes oppgaver og ansvar i vannforvaltningen, 27.04.21 - Vannportalen](#))

Sabima mener derfor at finansieringen av disse stillingene må opprettholdes.

Statlige vannmiljøtiltak og vassdragsrestaurering: 70 mill.

For å nå målet i Naturavtalen om å restaurere 30 prosent av forringet natur, og følge opp nasjonal strategi for vassdragsrestaurering er det nødvendig å sikre finansiering av store restaureringsprosjekter i vann. Dette er også viktig for å følge opp Norges EØS-forpliktelser etter vanddirektivet, som forutsetter forbedring og restaurering av vassdrag der det trengs for å nå god økologisk tilstand innen 2027 og senest 2033. I tillegg bør vi matche EUs *Green Deal*, der naturmangfoldstrategien inneholder en plan for restaurering av Europas natur, med et konkret mål om å restaurere 25 000 km vassdrag innen 2030.

Strategien for vassdragsrestaurering legger vekt på at vi må gire opp fra små og kortsiktige restaureringsprosjekter til større prosjekter for nedbørsfelt og mer langsiktige steg-for-steg planer. Tilskuddsordningen må da bli overførbar (med tilsagnsfullmakter over flere år) og dekke både

utredning/planlegging, gjennomføring og oppfølging/evaluering. Alt dette tilsier at et stort finansieringsbehov for 2024, som så gradvis må økes for å nå restaureringsmålene i 2030 og vanddirektivets mål i 2033.

Kalking av forsurede vassdrag: 10 mill.

Mange norske vassdrag er kraftig påvirket av forsurening. Problemene er langt fra over, selv om utslippene av de forsurende gassene er redusert takket være internasjonale konvensjoner og avtaler for å redusere grenseoverskridende luftforurensing. At livet i vassdragene fortsatt sliter med forsureningen skyldes at det tar tid å bygge opp bufferkapasiteten igjen etter at kalsium er vasket ut over flere tiår. Den naturlige bufferkapasiteten gjenoppbygges gradvis ved forvitring av grunnfjellet og er følgelig en tidkrevende restaureringsprosess. Etter et kutt på ca. 5 millioner i kalkingsbudsjettet for 2023, er det risiko for å tape miljøkvaliteter i anadrome vassdrag og i kritiske innlandsvassdrag. Vi mener derfor det trengs minst en økning på 10 millioner.

Vannmiljøtiltak i landbruket: 30 mill.

Det er fremdeles store vannmiljøutfordringer fra landbrukspåvirkning. Som det framgår av budsjettproposisjonen har strukturendringer og endring i driftsformer gitt store utfordringer for naturmangfoldet og økosystemtjenestene, og dette gjelder ikke minst jordbrukspåvirket vann- og vassdragsnatur. Dette er velkjente problemstillinger med avrenning av næringsstoffer som fører til eutrofi, oppblomstring av giftalger med mer som gjør vannet uegnet for både fiskebestander, bading og drikkevann. I tillegg har også landbrukssektoren påført mange vassdrag fysiske endringer som er med på å redusere leveområdene til mange arter og reduserer vassdragenes evne til å utføre økosystemtjenester, som vannrensing. Det er derfor viktig at landbruket får kraftig økte ressurser til miljøtiltak.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen oppfylle utarbeide planer som sikrer at vi når målet om restaurering av 30 % av forringet vassdragsnatur, i tråd med målet i Naturavtalen.
- Stortinget ber regjeringen øke støtten til Miljødirektoratet og statsforvalterne for å skjerpe utslippstillatelser og oppfølging av tiltak i Oslofjordplanen.
- Stortinget ber regjeringen, nok en gang, om å innføre standard naturforvaltningsvilkår for alle vannkraftkonsesjoner i Norge
- Stortinget ber regjeringen bidra til bærekraften i norsk vannkraftproduksjon, gjennom å innføre moderne miljøkrav for de konsesjonsløse og gamle konsesjoner som ikke har miljøkrav, og at vilkårsrevisjoner sørger for reelle miljøforbedringer som sikrer at vanddirektivets mål nås.
- Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til forskrift for vilkårsrevisjoner.
- Stortinget ber regjeringen sikre finansiering av vannområdekoordinatorenes stillinger, siden de spiller en avgjørende rolle for det lokale vannforvaltningsarbeidet.
- Stortinget ber regjeringen sikre sivilsamfunnets viktige medvirkning i det regionale vannforvaltningsarbeidet, inkludert miljø- og friluftslivsorganisasjonens vannkoordinatorstillinger.

Livet i havet

Kap. 1410, post 23. Økes med **7 mill.** øremerket MAREANO og intensivert kartlegging av særlig verdifulle og sårbare marine områder (SVOer) og globalt viktige sjøfuglområder

Kap. 1420, post 21. Økes med **8 mill.** til gjennomføring av tiltak i kommende handlingsplan for sjøfugler.

Kap. 1420, post 80. Økes med **10 mill.** øremerket ny tilskuddsordning for tiltak for å bedre tilstanden for sjøfugler.

Totalt livet i havet 125 mill

Vi foreslår også midler til forskning på marin restaurering; se kapittelet om restaurering.

Vi foreslår også midler til marint vern, se kapitlet om vern.

Tilstanden i de marine økosystemene i Norge gjennomgår store endringer på grunn av global oppvarming og havforsuring. Resultatet er inntog av sørlige, varmekjære arter og endringer i primærproduksjon. Det står også svært dårlig til med mange sjøfugler og visse fiskebestander. Tareskog og ålegraseng er naturtyper i tilbakegang, og flere korallforekomster er truet. Nordsjøen, Skagerrak og især Oslofjorden, og enkelte andre fjordsystemer, har en til dels uholdbar dårlig miljøtilstand, og Barentshavet er i ferd med å miste sitt arktiske preg. I tillegg er det et enormt press på nye aktiviteter som havvind, fiskeri, mineralutvinning og fortsatt oljeleting. Derfor er det presserende at vi får en økosystembasert marin arealplanlegging.

MAREANO er en samarbeidsmodell som bygger bro mellom sektorer og forvaltningsnivåer og gir samfunnet viktig kunnskap om forvaltning og utvikling av kystsonen. Kartlegging av norske havområder og spesielt særlige verdifulle og sårbare områder (SVO) er viktig inn i arbeidet med oppdatering og revisjon av havforvaltningsplanene. MAREANO trenger økte midler til å intensivere dette arbeidet.

Handlingsplan og tiltak for sjøfugl: Sjøfuglene sliter både i Norge og globalt, som en følge av våre inngrep i marine økosystemer og klimagassutslipp. Det er blant annet viktig å innhente kunnskap om sjøfuglarter som per i dag ikke er en del av SEAPOPOP-programmet og kartlegge globalt viktige sjøfuglområder i norske kyst- og havområder. I tillegg er det behov for økte ressurser til *tolkning* av SEAPOPOP-dataene – som nå lider under at en stigende andel av midlene går til feltarbeidet på grunn av økte kostnader. Stortinget har vedtatt å utarbeide en handlingsplan for å bedre situasjonen for sjøfugler. Dette arbeidet må forseres. I tillegg til å fortsette eksisterende overvåking av sjøfuglbestander i Norge gjennom SEAPOPOP og SEATRACK, trenger sjøfuglene nå politisk vilje til handling. Basert på det vi allerede vet om sjøfuglenes trusselbilde, fra norsk og internasjonal forskning, er det en rekke tiltak som kan iverksettes og gjennomføres via handlingsplanen for sjøfugl og tilskuddsordninger.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen om å oppdatere handlingsplan for Oslofjorden og nasjonal marin verneplan i tråd med mål i ny Naturavtale

Myr og annen våtmark

Kap. 1410, post 21 Miljødata. Økes med **25 mill.** øremerket midler til kartlegging og overvåking i våtmark

Kap. 1410, post 51. Økes med **8 mill.** øremerket forskningsmidler til utvikling av alternativer til torv.

Kap. 1420, post 21. Økes med **2 mill.** til arbeid med Naturstrategi for våtmark.

Kap. 1420, post 80. Økes med **4 mill.** til tilskudd for å spre kunnskap til privatforbrukere og offentlige innkjøpere om ulempene ved torv og om miljøvennlige alternativer til torv.

Totalt myr og annen våtmark 39 mill

Finansdepartementet: Utrede innføring av CO₂-avgift på klimagassutslipp på bruken av torv.

Vi foreslår i tillegg påplussing til restaurering av myr, som er omtalt under restaureringskapittelet der vi totalt foreslår 30 mill. til restaurering av myr og våtmark.

Vi foreslår også vern av myr og våtmark som er omtalt under vernekapitlet på totalt 2 mill.

Myr og våtmark demper flom, lagrer karbon, er levestedet til et stort og spesialisert mangfold av arter og gir trekkfugler et sted å raste. Minst en tredjedel av all myr under skoggrensa i Norge er ødelagt, og fortsatt ødelegges store arealer med myr årlig, blant annet til veier, hyttebyer, drenering for utbygging, jordbruk og skogbruk og utvinning av torv til hagejord.

Ifølge IUCN står ødelagte myrer for 6 prosent av de menneskeskapt klimagassutslippene årlig globalt, og utslipp fra ødelagt myr i Norge kan tilsvare hele 10 prosent av de årlige norske utslippene. Som en oppfølging av «*Plan for restaurering av våtmark i Norge 2021-2025*», og for å følge opp Hurdalsplattformens ambisjon om å øke den naturlige karbonlagringen i norsk natur, må restaureringen av disse supersystemene trappes betydelig opp.

Innføre forbud mot nedbygging av myr

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2023, vedtok Stortinget at regjeringen skal «legge frem forslag om forbud mot nedbygging av myr til utbyggingsformål i løpet av 2023. Det skal utredes mulige dispensasjoner fra forbudet for å ta vare på andre arealer med høy verdi og utbygging av samfunnskritisk infrastruktur. Målet er at forbudet reelt sett skal redusere nedbyggingen av myr.» Vi ser frem til et viktig lovvedtak, som Sabima ser at kan bli et viktig skille i forvaltningen av myr. Vi forventer at det blir et sterkt forbud, med liten adgang til dispensasjon, som vil bidra til å bedre den økologiske tilstanden til myr. Vi forventer at det følges opp med kontroll av måloppnåelse gjennom egnede rapporteringssystemer, slik som KOSTRA. Vi forventer også en prosess der kommuner blir bedt om å revidere gjeldende reguleringsplaner så de er i tråd med nytt regelverk. Vi viser til innspill til å opprette tilskuddsordningen «naturesats», der kommuner blant annet må kunne søke om midler til å revidere reguleringsplaner.

Trappe opp restaurering av myr

Som en oppfølging av «Plan for restaurering av våtmark i Norge 2021-2025», og for å følge opp Hurdalsplattformens ambisjon om å øke den naturlige karbonlagringen i norsk natur, må restaureringen av disse supersystemene trappes betydelig opp. Se kapittel om restaurering.

Styrke kunnskapsgrunnlaget for myr

Datagrunnlaget om våtmark har mangler, som påpekt i «Naturstrategi for våtmark» er det behov for økt overvåking av arter som lever på myr og myrtyper. Miljødirektoratets faglige grunnlag for en strategi for å hindre nedbygging av myr anbefaler de å øke kunnskap om følgende:

- 1) Bedre kunnskap om myrdybde og forekomst av ulike myrtyper
- 2) Bevisstgjøring rundt effektene av nedbygging er viktig for å øke interessen for, og evnen til, å unngå nedbygging av myr og torvmark.
- 3) Kunnskap om planlagt nedbygging.

Utfasing av torv i hagejord

Det bør innføres et forbud mot nye torvuttak, som inkluderer alle myrer, også de som har konsesjon. Innen forbudet vedtas, må det innføres et moratorium.

Miljøvennlige alternativer til torv 4 mill.

Regjeringen må bevilge midler til utvikling og produksjon av miljøvennlige alternativer til torv. Her skjer det mye spennende i norske forskningsmiljøer og bedrifter i dag. Flere andre europeiske land forsøker også å finne alternativer til torv, så vi i Sabima mener at internasjonalt samarbeid er viktig her. Det ideelle vil være å utvikle og perfektionere metoder, som kan brukes til å omgjøre lokale restprodukter til substrat som planter kan vokse i. Restaurering av myrer

Myrer der det allerede er utvunnet ut torv, må restaureres. Dette gjelder særlig de myrene som er minst ødelagt. Alternativer til torv kan kombineres med restaurering av myrer gjennom paludikultur. Det er viktig å arbeide for at folk i hele Norge skal ha tilgang til torvfrie alternativer. Vi vet at mange privatpersoner ønsker å unngå å bruke torv, men blir forhindret av mangel på alternativer der de bor. Torv skal fases ut fra jordprodukter til privatmarkedet innen 2025. Regjeringen må legge fram en plan for arbeidet.

Finansdepartementet: Innføring av CO₂-avgift på klimagassutslipp på bruken av torv

I tråd med anbefalinger fra Grønn Skattekomisjon, foreslår vi at det utredes CO₂-avgift på klimagassutslipp på bruken av torv. En avgift på bruk av torv kan være et ryddig grep som synliggjør de egentlige kostnadene ved torvuttak – både naturinngrepene og klimagassutslippene, og skaper insentiv for å bruke alternative råstoffer. Avgift på bruken av torv vil sikre at det ikke blir forskjell på om torven kommer fra norske eller utenlandske kilder, og den vil styrke konkurransedyktigheten til de som utvikler torvfrie alternativer. I tillegg til grep som sikrer utfasing av torv, er det behov for midler til utvikling av alternativer, noe som bør gjøres i dialog med bransjen. Dette arbeidet bør det samarbeides om med andre land som også arbeider med torv-utfasing. En CO₂-avgift på torv kan være et første skritt for å innføre en generell naturavgift for utnyttelse av naturområder.

Forslag til merknader:

- Stortinget ber regjeringen utarbeide en tiltaksplan som oppfølging av regjeringens naturstrategi for våtmark
- Stortinget ber regjeringen fastholde 31.12.2025 som sluttdato for bruk av torv i hagejord.
- Stortinget ber regjeringen innføre forbud mot å åpne nye torvuttak, samt stille krav til kommunene om å trekke tilbake tillatelser som ennå ikke er tatt i bruk.
- Stortinget ber regjeringen stille krav til kommunene om å rapportere på dispensasjoner fra forbud mot nedbygging av myr, nedbygd myr og restaurert myr gjennom KOSTRA innen statsbudsjettet for 2025.
- Stortinget ber regjeringen utrede og innføre CO₂-avgift på klimagassutslipp på bruken av torv innen statsbudsjettet for 2025.

Insekter og kulturlandskap

Kap. 1150, post 50. utvalgte kulturlandskap og pollinatorhandlingsplan Økes med **3 mill.** til gjennomføring av pollinatorstrategien og **10 mill.** til økt satsing på utvalgte kulturlandskap. **Totalt 13 mill**

Kap. 1150, post 77.12 Utviklingstiltak. Underpost 77.12 Tilskott til frøavl m.m. Økes med ytterligere **2 mill.** til NIBIOs arbeid med pollinatorvennlige naturfrøblandinger.

Kap. 1410, post 21. Miljødata Økes med **5 mill.** øremerket en gradvis oppskalering til fullskala insektovervåkning.

Kap. 1420, post 80. Tilskott til tiltak for å ta vare på natur Økes med **18 mill.**, herunder **10 mill.** øremerket tilskudd til utvalgte kulturlandskap, **5 mill.** øremerket økte tilskudd til ville pollinerende insekter, og **3 mill.** til gjennomføring av pollinatorstrategien gjennom tiltaksplanen for ville pollinerende insekter.

Totalt insekter og kulturlandskap 38 mill

En tredjedel av de norske ville biene er utrydningstrua. Biene, som inkluderer humlene, er våre viktigste pollinatorer. Et mer bievennlig jordbruk med et rikt kulturlandskap er den viktigste måten å ta vare på våre ville pollinatorer på. Dette må gjøres gjennom flere tiltak. Insentivordningene rettet mot kulturlandskapet bør gjennom presiseringer i budsjettproposisjonen også i større grad rettes mot det artsrike kulturlandskapet, noe som også vil bidra til å sikre drift i hele landet, variert bruksstruktur, utmarksbeite på de artsrike arealene og setring – i tråd med Hurdalsplattformen. Hurdalsplattformen har også intensivert innsats for bier og andre pollinerende insekter som et prioritert punkt.

Da ordningen med utvalgte kulturlandskap ble opprettet i 2009, var målet at den skulle omfatte 100 områder. Det har vært en god økning de siste årene, men ordningen omfatter fortsatt bare 49 områder pr. nå og ytterligere to som skal legges til i 2023. I evalueringen av ordningen som ble gjennomført i 2013 konkluderte forskerne med at ordningen er vellykket og basert på godt samarbeid. For å sikre og restaurere natur- og kulturverdiene i de utpekte områdene og etablering av nye områder, må bevilgningene økes i både KLDs og LMDs budsjetter de neste årene. 100 områder vil gi rundt 10 områder i hvert fylke, som åpner for variasjon i type område, samt geografisk spredning. De utvalgte kulturlandskapene er viktige i seg selv for å bevare verdifulle områder, og særlig habitater for pollinerende insekter, men de er også viktige som «laboratorier» og som utstillingsvinduer for å få testet ut mer mangfoldig og naturvennlig jordbruksdrift og -forvaltning.

Det er stor etterspørsel etter frø for etablering av pollinatorvennlige blomsterenger og blomsterstriper. NIBIO har i noen år jobbet med produksjon av naturfrø for såing av blomstereng for tørreng og friskeng, og disse frøblandingene er de eneste som fyller kravene til og kan dekke behovet for *stedegne* blomsterfrø. Det arbeides også med utvikling av rimeligere frøblandinger som egner seg for større arealer. Frøblandingene er regionale og består kun av norske arter. Produksjonen og utviklingen av frøblandingene er imidlertid ressurskrevende, og NIBIO har behov for øremerkede midler i en utviklingsfase.

I tillegg har vi en stor kunnskapsmangel for pollinerende insekter, noe som ble påpekt i rapporten *Kunnskapsstatus for insektpollinering i Norge* (Totland mfl., Artsdatabanken 2013). Dette hullet må tettes gjennom økte kartleggings- og forskningsmidler til temaet. NINA utarbeidet på oppdrag fra Miljødirektoratet en behovsanalyse og forslag til overvåkningsprogram i 2019. Den årlige kostnaden er estimert til 20 millioner. Fra 2021 er det etablert overvåkningsflater i skog på Østlandet samt i seminaturlig mark på Østlandet og i Trøndelag. Det gjennomføres også et overvåkingsprogram for humler og dagsommerfugler i fire regioner. For å få maksimal uttelling av disse to forskningsprogrammene bør de utvides til hele landet og til flere naturtyper/økosystemer. Det må derfor sikres en tilstrekkelig og forutsigbar finansiering for prosjektene. Fullskala insektovervåking vil koste omtrent 20 millioner i året. Per i dag settes det av 7,5 millioner og en økning på 5 millioner neste år vil bidra til at ordningen kan utvides på en forsvarlig måte.

Sommeren 2018 ble den nasjonale pollinatorstrategien lagt frem, og i august 2021 kom tiltaksplanen for oppfølging av strategien. Tiltaksplanen er på flere punkter ganske diffus, og det er sterkt behov for gjennomføringsmidler om tiltak faktisk skal gjennomføres slik at situasjonen for insektene bedres. Tilskuddsposten for ville pollinerende insekter ble opprettet i 2018 og skal bidra til å sikre og bedre leveområdene for ville pollinerende insekter. I 2022 blir det delt ut 3,1 millioner kroner, men det omsøkte beløpet var over tre ganger så høyt, og det er behov for å øke potten på de søkbare midlene. Tilskuddsordningene og budsjettpostene knyttet til oppfølging av pollinatorstrategien er fragmentert og usammenhengende i budsjettproposisjonene for 2022. Sabima etterspør en mer samlet og helhetlig satsing, med mer øremerkede midler til oppfølging av strategien gjennom levering på tiltaksplanen.

Forslag til merknad:

- Stortinget ber regjeringen sørge for at alle offentlige anskaffelser til grøntanlegg vurderer å etablere pollinatorvennlige arealer og prioriterer bruk av norskproduserte naturengfrø til dette.

Miljø- og naturfaglige organisasjoner

Kap. 1400, post 70. Økes med **10 mill.** for frivillige miljøorganisasjoner og allmenntilgitte stiftelser.

Kap. 1420, post 77. Økes med **3 mill.** øremerket de naturfaglige organisasjonene.

Totalt miljø- og naturfaglige organisasjoner 13 mill

De frivillige miljøorganisasjonene gjør et viktig arbeid for å spre miljøinformasjon og øke engasjementet for miljøspørsmål, og gjør et stort arbeid for å legitimere norsk miljøpolitikk blant innbyggerne. Tilskuddene til organisasjonene har lenge stått stille og ikke blitt prisjustert og eller justert etter økt antall organisasjoner i ordningen, selv om miljøproblemene øker. Tilskuddet til organisasjonene bør derfor økes med 10 mill.

Minst like viktig er det at grunntilskuddene til de naturfaglige organisasjonene økes. De naturfaglige organisasjonene mobiliserer svært mye frivillighet og engasjement, bidrar til viktig datainnsamling gjennom frivillig registrering av funn i Artsobservasjoner og gjør en stor innsats for bevaring av norsk natur. Hver krone gitt til denne potten gir også resultater i form av naturopplevelser, friluftslivsgoder og folkehelse. Potten til de naturfaglige organisasjonene fikk for første gang på mange år en økning på 2023-budsjettet, men økningen var helt marginal, og det er sterkt behov for en betydelig oppjustering for å holde tritt med prisstigningen og øke aktivitetene i foreningene.